

La rellevància del turisme en els comptes nacionals i en la balança exterior portuguesa

El sector turístic copa titulars, a causa de l'exuberància de les seves xifres i de l'optimisme sobre les seves perspectives. En aquest article, exposem les principals xifres del sector turístic i el seu impacte sobre els comptes macroeconòmics.

Portugal es beneficia de factors competitiu distintius que han impulsat el sector, en especial en l'última dècada. De fet, Portugal se situa en la posició 16 com a país més competitiu en turisme i amb una posició especialment favorable en les dimensions d'Infraestructures de Serveis Turístics (2a posició), Seguretat (11a) i Salut i Higiene (14a).¹ La importància relativa del sector pot actuar com un bàlsam, tot i que també va ser un vent en contra per a l'economia portuguesa durant la pandèmia, quan la caiguda de l'activitat turística va ser responsable de dos terços de la contracció del PIB el 2020. En altres paraules, del descens del 8,3% del PIB, 5,5 p. p. s'expliquen per la reculada del turisme. Com s'aprecia a la taula, la caiguda del 49% de la despesa turística² es va traduir en l'esmentada caiguda del PIB, i el pes relatiu del turisme en el PIB es va reduir fins al 8,4%. A l'abril del 2020, la proporció d'establiments hotelers tancats o sense hostes va assolir la impressionant xifra del 88,5%. Això posa en relleu els riscos particulars d'aquesta activitat, ja que està exposada a factors que sovint s'escapen del control de les autoritats governamentals: pandèmies, actes terroristes, desastres naturals, canvi climàtic, etc. Afortunadament, el moviment de recuperació va ser simètric i vigorós: ja el 2022, els ingressos per turisme, mesurats pel Compte Satèl·lit, van augmentar el 79% (fins a superar els 37.000 milions d'euros) i van ser responsables del 68% del creixement del PIB.

D'altra banda, cal destacar la trajectòria de les exportacions de serveis turístics. Les dades de l'Organització Mundial del Comerç (vegeu el segon gràfic) mostren que, al contrari del que ha succeït en altres països europeus forts en aquest sector, com França i Itàlia, Portugal ha anat guanyant quota al mercat turístic mundial i gairebé l'ha duplicat entre el 2010 i el 2022, ja que ha passat de l'1% a l'1,8% del total mundial.

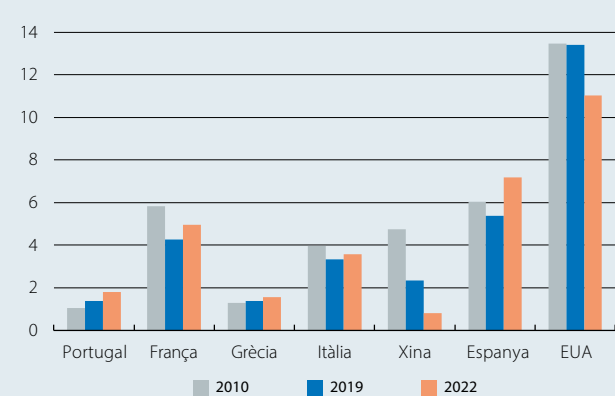
1. Vegeu l'estudi del Fòrum Econòmic Mundial, «Índex de desenvolupament dels viatges i el turisme», edició del 2021, que engloba 117 països.
 2. Fa referència al consum turístic al territori econòmic del Compte Satèl·lit de Turisme, que comprèn el turisme receptor (realitzat per visitants no residents), el consum turístic intern (consum dels visitants residents que viatgen dins el país i consum intern realitzat pels visitants residents al país durant un viatge turístic a l'exterior –component de consum intern del turisme emissor–), i la resta de components del consum turístic que no estan subjectes a desagregació per tipus de turisme i per visitant. La resta de components inclou també la despesa en productes que, tot i ser de consum individual, són responsabilitat de les Administracions públiques.

Portugal: pes de la despesa turística (Compte Satèl·lit del Turisme) (%)

	En el PIB	En el creixement del PIB	Δ ingressos CST
2018	14,80	31	10
2019	15,30	27	8,10
2020	8,40	66	-49,1
2021	9,80	30	27,3
2022	15,8	68	79

Font: CaixaBank Research, a partir de dades del Compte Satèl·lit del Turisme (CST) de l'INE.

Exportacions de serveis turístics en relació amb el total mundial, per país (%)

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'Organització Mundial del Comerç.

Una altra manera de mesurar el comportament del sector és mitjançant les dades sobre arribades de visitants, en aquest cas del període postpandèmia. A nivell global, l'arribada de turistes internacionals el 2022 i en el 1T 2023 va ser encara inferior a les xifres del 2019 (el -34% i el -20%, respectivament). No obstant això, a Portugal, aquests nivells ja s'han superat enguany (el +14% en el 1T 2023 en comparació amb el 1T 2019). Això significa que, fins i tot en un context d'activitat decreixent, Portugal va créixer en termes absoluts (nombre de visitants) i relatius (quota).

El tercer gràfic il·lustra clarament el suport del turisme als comptes exteriors: entre el 2013 i el 2019, la balança per compte corrent va registrar saldos superavitaris que serien deficitaris si s'excloués la balança de turisme. A partir del 2020, aquests saldos van tornar a ser deficitaris per l'impacte de la COVID, però, el 2022, el dèficit per compte corrent hauria estat molt superior³ (a conseqüència de la crisi energètica i dels preus d'importació d'aquestes primeres matè-

3. 18.700 milions d'euros, al voltant del 8% del PIB d'aquest any.

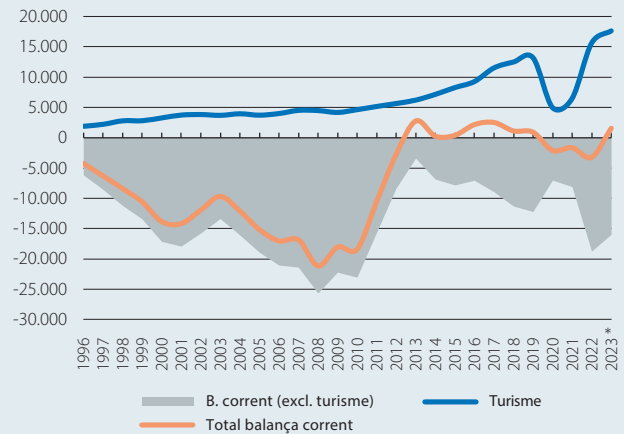
ries) sense la contribució del superàvit del turisme. En l'últim any, el saldo turístic ha aportat gairebé el 70% del superàvit de la balança de serveis.

I quin impacte podem esperar el 2023 sobre els comptes nacionals? La nostra perspectiva és que el nombre global de turistes se situarà enguany el 9% per damunt del 2019. Utilitzant models econòmics que relacionen aquestes previsions amb les exportacions turístiques, amb el VAB del turisme i amb el PIB, arribem a un valor del 16,9% (pes esperat del turisme en el PIB del 2023; vegeu l'últim gràfic). És a dir, el pes directe i indirecte del turisme en el PIB portuguès augmentarà uns altres 1,1 p. p. en relació amb el 2022, un valor molt similar a l'estimat pel WTTC⁴ (el 16,8%), que, fins i tot, projecta que aquest pes se situarà més enllà del 20% el 2033 (el 21,1%).

Mantenir la dinàmica d'atracció de turistes dependrà de la suma de les aptituds dels empresaris del sector, juntament amb el context favorable que ha de possibilitar l'Estat –en termes d'esforços de promoció de les destinacions del país i garantint infraestructures capaces. És rellevant intentar reduir l'estacionalitat, incrementar la diversitat territorial i desenvolupar el sector de manera acurada i equilibrada, ja que la sostenibilitat de les destinacions és també un aspecte cada vegada més valorat pels turistes a l'hora de triar els seus viatges.

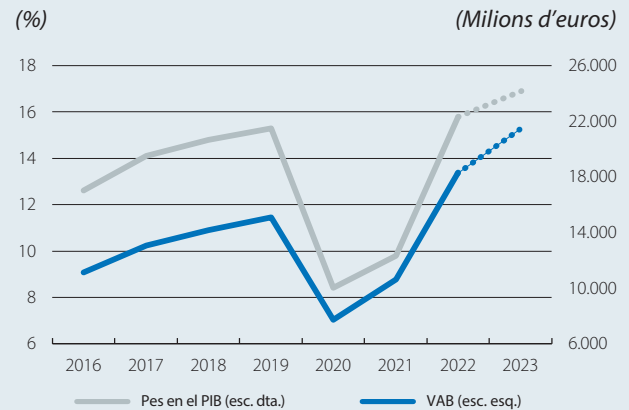
Tiago Bejejo Correia

Portugal: saldo de la balança exterior
(Milions d'euros)

Nota: * 12 últims mesos fins al juny del 2023.
Font: CaixaBank Research, a partir de dades del Banc de Portugal.

Portugal: VAB del turisme i pes del turisme en el PIB

Nota: Les dades del 2023 fan referència a les previsions de CaixaBank Research.
Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE de Portugal.

4. World Travel & Tourism Council (Consell Mundial de Viatges i Turisme).